

บทที่ 6

สรุปและข้อเสนอแนะ

1. สรุป

การศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมและการพึ่งตนเองของสมาชิกกับการดำเนินงานของสหกรณ์การเกษตรในจังหวัดตรัง สามารถสรุปการศึกษาตามวัตถุประสงค์แต่ละข้อได้ดังนี้

1.1 สรุปผลการศึกษาวิธีการและลักษณะการดำเนินงานของสหกรณ์การเกษตรที่มีต่อการมีส่วนร่วมและการพึ่งตนเองของสมาชิก จากเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวข้องกับสหกรณ์การเกษตร

ได้พิจารณาลักษณะการดำเนินงานของสหกรณ์การเกษตรใน 3 ประเด็นหลัก ๆ คือ (1) การบริหารและการจัดการสหกรณ์ประกอบด้วย บทบาทหน้าที่ในการบริหารและการจัดการ การเปิดรับสมาชิก การจัดสวัสดิการและผลประโยชน์ให้กับสมาชิก และการติดต่อกับสมาชิก ผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการบริหารและการจัดการสหกรณ์ คือ ประธานคณะกรรมการดำเนินการฯ กรรมการดำเนินการฯ และผู้จัดการสหกรณ์ โดยมีเจ้าหน้าที่ส่งเสริมสหกรณ์เป็นผู้คอยให้คำปรึกษาแนะนำ ซึ่งสหกรณ์จะมีการเปิดรับสมาชิกใหม่ตลอดเวลา โดยผู้สมัครต้องมีคุณสมบัติตามที่สหกรณ์กำหนดไว้ เช่น ต้องเป็นเกษตรกร เป็นผู้มีความซื่อสัตย์ ขยันขันแข็ง มีพื้นที่ทำกินอยู่ภายในท้องถิ่น เป็นต้น โดยผู้สมัครจะต้องถือหุ่นกับสหกรณ์ตามที่สหกรณ์กำหนด อีกทั้งสหกรณ์ยังมีการชักชวนให้สมาชิกฝากเงินกับทางสหกรณ์อันเป็นการระดมทุนเข้าสู่สหกรณ์ ทำให้สหกรณ์สามารถนำเงินเหล่านี้มาใช้หมุนเวียนให้สมาชิกที่มีความเดือดร้อนได้กู้ยืม เมื่อเกษตรกรสมัครเข้าเป็นสมาชิกสหกรณ์แล้วจะได้รับสวัสดิการและผลประโยชน์ต่างๆ จากการทำธุรกิจร่วมกัน ผลประโยชน์ที่สมาชิกจะได้รับมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับปริมาณธุรกิจที่สมาชิกทำร่วมกับสหกรณ์ และเพื่อให้สะดวกในการติดต่อกับสมาชิก ตามข้อบังคับของสหกรณ์การเกษตรได้กำหนดไว้ให้สมาชิกทุกคนต้องเข้าสังกัดกลุ่มซึ่งตั้งขึ้นโดยสมาชิกที่อยู่ในพื้นที่ใกล้เคียงกัน และมีลักษณะงานเกษตรกรรมทำนองเดียวกัน โดยสมาชิกจะมีการเลือกประธานกลุ่ม และเลขานุการกลุ่มเป็นผู้ดูแล และเป็นตัวแทนในการติดต่อกับสหกรณ์แทนสมาชิก และเพื่อให้กลุ่มสมาชิกเข้าใจและตระหนักถึงความรับผิดชอบต่อตนเองและส่วนรวม ทางสหกรณ์การเกษตรย่านตาขาวและสหกรณ์การเกษตรเมืองตรังจะมีการประชุมกลุ่มสมาชิกเป็นประจำ รวมถึงมีการประชุมผู้นำหมู่บ้าน เพื่อเผยแพร่ข้อมูลและทำความเข้าใจกับสมาชิกในเรื่องที่ยังสงสัยอยู่ ลักษณะการติดต่อกับสมาชิกของสหกรณ์แสดงในภาพประกอบ 7 (2) การมีส่วนร่วมของสมาชิก ซึ่งหมายถึงสมาชิกได้มีส่วนร่วมในการวางแผนการดำเนินงาน ร่วมตัดสินใจ ร่วมแก้ปัญหา ร่วมรับผิดชอบ

ชอบและร่วมรับประโยชน์ ในการกำหนดนโยบาย กำหนดแนวทางปฏิบัติงาน และการมีส่วนร่วมของสมาชิกในแต่ละลักษณะการดำเนินงานของสหกรณ์ ทั้งนี้นโยบายการดำเนินงานนั้นถูกกำหนดโดยคณะกรรมการดำเนินการฯ โดยมีผู้จัดการสหกรณ์เป็นผู้นำนโยบายไปปฏิบัติ สมาชิกสหกรณ์สามารถมีส่วนร่วมโดยการเสนอความคิดเห็นผ่านทางคณะกรรมการดำเนินการฯ หรือผ่านที่ประชุมใหญ่ ดังนั้นในทางปฏิบัติสมาชิกจึงมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและแนวทางปฏิบัติงานของสหกรณ์ค่อนข้างน้อย การจะให้สมาชิกมีส่วนร่วมมากขึ้นนั้นสหกรณ์ควรให้ความสำคัญกับกลุ่มสมาชิกให้มากขึ้น โดยควรกระตุ้นให้สมาชิกในกลุ่มมีการประชุมร่วมกันอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้สมาชิกเกิดความคุ้นเคยสนิทสนมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นหรือให้ข้อเสนอแนะต่าง ๆ สรุปรวขึ้นไปสู่ที่ประชุมใหญ่ ที่สำคัญประธานกลุ่มและเลขานุการกลุ่มจะต้องเป็นผู้ที่มีความสามารถในการประมวลความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเหล่านั้นต่อที่ประชุมใหญ่หรือต่อคณะกรรมการดำเนินการฯ เป็นการเพิ่มการมีส่วนร่วมของสมาชิกต่อไปได้ (3) การดำเนินงานของสหกรณ์ สหกรณ์ทั้งสองแห่งมีการกำหนดหลักเกณฑ์และลักษณะการดำเนินงานคล้ายคลึงกัน ได้แก่ ธุรกิจธนกิจ ประกอบด้วยการให้เงินกู้ และการรับเงินฝากเงิน โดยสหกรณ์จะนำเงินฝากของสมาชิก ค่าหุ้น และเงินกู้จากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธกส.) รวมถึงเงินทุนจากกรมส่งเสริมสหกรณ์ มาให้สมาชิกกู้ยืม ธุรกิจรวมกันซื้อ สหกรณ์จะจัดหาวัสดุอุปกรณ์การเกษตรที่จำเป็น รวมทั้งสินค้าอื่นๆ มาจำหน่ายให้กับสมาชิก ซึ่งสมาชิกจะได้ซื้อสินค้าในราคาที่ถูกลงกว่าท้องตลาด และมีคุณภาพ ธุรกิจรวมกันขาย ซึ่งดำเนินการเฉพาะสหกรณ์การเกษตรย่านตาขาว สหกรณ์จะเป็นผู้รวบรวมยางพาราของสมาชิกเพื่อจำหน่ายโดยไม่ผ่านพ่อค้าคนกลาง ส่วนธุรกิจบริการ ซึ่งดำเนินการเฉพาะสหกรณ์การเกษตรย่านตาขาวเช่นเดียวกัน สหกรณ์จัดสิ่งอำนวยความสะดวกแก่สมาชิกโดยคิดค่าบริการในอัตราที่เหมาะสม เช่น การบริการขนส่งบริการสถานที่จัดเลี้ยงสัมมนา บริการนำดีบุกมาต้ม เป็นต้น ในส่วนของ กิจกรรมฝึกอบรมและส่งเสริมอาชีพ สหกรณ์ได้จัดฝึกอบรมและส่งเสริมอาชีพให้กับสมาชิกบ้างเป็นครั้งคราว แต่ยังไม่มีการปฏิบัติอย่างจริงจังมากนักโดยเฉพาะสหกรณ์การเกษตรเมืองตรัง ซึ่งกิจกรรมฝึกอบรมและส่งเสริมอาชีพควรเป็นกิจกรรมการดำเนินงานที่สำคัญที่สุด เพราะธุรกิจหลักของสหกรณ์ เช่นการให้เงินกู้ การรวบรวมผลผลิต การให้บริการต่างๆ การนำปัจจัยการผลิตมาจำหน่าย ล้วนแล้วแต่เป็นธุรกิจที่รองรับการประกอบอาชีพของสมาชิก ถ้าหากสหกรณ์ให้ความสำคัญกับกิจกรรมฝึกอบรมและส่งเสริมอาชีพและกระตุ้นให้สมาชิกเข้าร่วมในกิจกรรมจะส่งผลให้สมาชิกมีความมั่นคงในการประกอบอาชีพ สหกรณ์ก็也将มีความเข้มแข็งมากขึ้นสามารถดำเนินธุรกิจได้ครบวงจร จะส่งผลให้สมาชิกสามารถช่วยเหลือตนเองและช่วยเหลือซึ่งกันและกันในหมู่วมวลสมาชิก นำไปสู่การพึ่งตนเองได้ในที่สุด

1.2 สรุปผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐานของสมาชิก

สมาชิกทั้งสองสหกรณ์ ร้อยละ 55 เป็นเพศชาย มีอายุเฉลี่ย 46 ปี ร้อยละ 77 จบการศึกษาระดับประถมศึกษา มีสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 4.8 คน มีพื้นที่ถือครองเฉลี่ย 13.2 ไร่ โดยมีพื้นที่ทำการเกษตรเฉลี่ย 11.9 ไร่ และมีจำนวนแรงงานทำการเกษตรในครัวเรือนเฉลี่ย 2.4 คน สำหรับอาชีพหลัก สมาชิกสหกรณ์การเกษตรย่านตาขาวมีอาชีพหลักในการทำสวนยางพารา ร้อยละ 49 และรับจ้างกรีดยาง ร้อยละ 31.3 ส่วนสมาชิกสหกรณ์การเกษตรเมืองตรัง มีอาชีพหลักในการทำสวนยางพารา ร้อยละ 57.9 อาชีพรองทางการเกษตรที่สำคัญของสมาชิกทั้งสองสหกรณ์ คือ เลี้ยงสัตว์ การทำสวนยางพารา และการทำนา (ร้อยละ 16.2 11.5 และ 8.4 ตามลำดับ) โดยร้อยละ 58.6 ไม่ได้ประกอบอาชีพรองทางการเกษตร และมากกว่าร้อยละ 75 ของสมาชิกไม่ได้ประกอบอาชีพเสริมนอกการเกษตร การที่อาชีพหลักและอาชีพรองคือการทำการเกษตรเป็นสำคัญ สมาชิกจึงจำเป็นต้องมีอุปกรณ์การเกษตรเพื่ออำนวยความสะดวกในการผลิต พบว่าสมาชิกร้อยละ 38.2 และ 39.2 มีเครื่องสูบน้ำและจักรรีดยาง มีเพียงร้อยละ 12.6 มีโรงเก็บยาง เพราะสมาชิกส่วนมากเป็นเกษตรกรรายย่อยนิยมขายยางพาราวันต่อวัน และนิยมขายน้ำยางสดมากกว่าทำเป็นยางแผ่น สำหรับอุปกรณ์รับข่าวสารและขนส่ง พบว่าทุกครัวเรือนมีโทรทัศน์ ส่วนอุปกรณ์ขนส่งที่สำคัญคือรถจักรยานยนต์ (ร้อยละ 93.7) การสมัครเป็นสมาชิก ร้อยละ 79.6 สมัครเป็นสมาชิกด้วยตนเอง ส่วนความคาดหวังในการสมัครเป็นสมาชิก ร้อยละ 99 ตอบว่าเพื่อต้องการกู้เงิน และร้อยละ 70 ต้องการซื้อวัสดุอุปกรณ์การเกษตรราคาถูกจากสหกรณ์ จะเห็นได้ว่าสมาชิกเกือบทั้งหมดเป็นสมาชิกสหกรณ์เพียงเพื่อต้องการใช้เงินกู้ต่อกับสหกรณ์ซึ่งผิดวัตถุประสงค์หลักของการจัดตั้งสหกรณ์ ทำให้สหกรณ์การเกษตรยังไม่สามารถดำเนินงานให้เป็นไปตามอุดมการณ์ และหลักการของสหกรณ์ได้อย่างแท้จริง

1.3 สรุปผลการศึกษาปัจจัยกายภาพและเศรษฐกิจสังคม ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยกายภาพและเศรษฐกิจสังคมกับการมีส่วนในการดำเนินงาน และการร่วมรับประโยชน์ในแต่ละลักษณะการดำเนินงานของสหกรณ์การเกษตร

1.3.1 ปัจจัยด้านกายภาพและเศรษฐกิจสังคม สมาชิกสหกรณ์การเกษตรย่านตาขาว มีระยะทางจากบ้านถึงที่ทำการสหกรณ์เฉลี่ย 4.3 กิโลเมตร มีระยะเวลาการเป็นสมาชิกเฉลี่ย 7.3 ปี ส่วนสมาชิกสหกรณ์การเกษตรเมืองตรัง มีระยะทางจากบ้านถึงที่ทำการสหกรณ์ เฉลี่ย 10.3 กิโลเมตร มีระยะเวลาการเป็นสมาชิกเฉลี่ย 10.2 ปี ทำให้มีมูลค่าหุ้นถือเป็นเงินสะสมเฉลี่ย 25,236.7 บาท มากกว่ามูลค่าหุ้นเฉลี่ยของสมาชิกสหกรณ์การเกษตรย่านตาขาว ซึ่งมีมูลค่าหุ้นเฉลี่ย 21,162 บาท และพบว่าร้อยละ 68.4 ของสมาชิกสหกรณ์การเกษตรเมืองตรังมีเงินฝาก แต่จะมีการฝากกับธนาคารมากกว่าฝากไว้กับสหกรณ์ ซึ่งส่วนใหญ่จะมีเงินฝากที่ไม่เกิน 10,000 บาท ส่วนสมาชิกสหกรณ์การเกษตรย่านตาขาว มีเพียง

ร้อยละ 26 ที่มีเงินฝากโดยจะมีการฝากทั้งที่ธนาคารและที่สหกรณ์ แต่มีถึงร้อยละ 92.7 ที่มีหนี้สินกับสหกรณ์ โดยสมาชิกสหกรณ์การเกษตรย่านตาขาวมีหนี้สินค้างชำระกับสหกรณ์เฉลี่ย 84,324.7 บาท สูงกว่าสมาชิกสหกรณ์การเกษตรเมืองตรัง ซึ่งมีจำนวนหนี้สินค้างชำระเฉลี่ย 44,601.3 บาท โดยมีเพียงร้อยละ 61.1 ที่มีหนี้สินกับสหกรณ์ ทั้งนี้เพราะสมาชิกสหกรณ์การเกษตรย่านตาขาวมีรายได้สุทธิเฉลี่ยจากการทำการเกษตร 58,851.9 บาท ซึ่งน้อยกว่าสมาชิกสหกรณ์การเกษตรเมืองตรัง ที่มีรายได้สุทธิเฉลี่ยจากการทำการเกษตรถึง 77,031.4 บาท แต่ก็มีค่าใช้จ่ายของครัวเรือนสูงกว่าสมาชิกสหกรณ์การเกษตรย่านตาขาว อย่างไรก็ตามพบว่าสมาชิกทั้งสองแห่งมีรายได้เหนือค่าใช้จ่าย โดยสมาชิกสหกรณ์การเกษตรย่านตาขาวมีรายได้เหนือค่าใช้จ่ายเฉลี่ย 75,260.6 บาท ซึ่งน้อยกว่าสมาชิกสหกรณ์การเกษตรเมืองตรังที่มีรายได้เหนือค่าใช้จ่ายเฉลี่ย 86,083.7 บาท แสดงให้เห็นว่าสมาชิกมีความสามารถในการชำระหนี้สินให้กับสหกรณ์ได้อย่างแน่นอน และยังเป็นการบ่งบอกได้ว่าสมาชิกสหกรณ์ทั้งสองแห่งมีความสามารถในการพึ่งตนเองได้พอสมควร

เมื่อนำตัวแปรปัจจัยกายภาพและเศรษฐกิจสังคมของสมาชิกทั้งสองสหกรณ์มาเปรียบเทียบกัน พบว่า ตัวแปรรายได้ทั้งหมดของครัวเรือน ค่าใช้จ่ายในครัวเรือน และจำนวนเงินฝากและมูลค่าหุ้น มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p \leq .05$) และตัวแปรหนี้สินค้างชำระ ระยะทางจากบ้านถึงที่ทำการสหกรณ์ มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญยิ่งทางสถิติ ($p \leq .01$) โดยสมาชิกสหกรณ์การเกษตรย่านตาขาวมีหนี้สินค้างชำระเพียงตัวแปรเดียวที่มากกว่าสมาชิกสหกรณ์การเกษตรเมืองตรัง ในขณะที่ค่าใช้จ่ายในครัวเรือน จำนวนเงินฝากและมูลค่าหุ้น รวมทั้งระยะทางจากบ้านถึงที่ทำการสหกรณ์น้อยกว่าสมาชิกสหกรณ์การเกษตรเมืองตรัง ส่วนตัวแปรรายได้สุทธิจากการทำการเกษตร และระยะเวลาการเป็นสมาชิก ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

1.3.2 การมีส่วนร่วมในแต่ละลักษณะการดำเนินงานของสมาชิกสหกรณ์

พบว่าสมาชิกสหกรณ์การเกษตรย่านตาขาว ซึ่งเป็นสหกรณ์ที่มีการดำเนินงานแบบครบวงจรมีค่าเฉลี่ยระดับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานกับสหกรณ์มากกว่าสมาชิกสหกรณ์การเกษตรเมืองตรังซึ่งมีการดำเนินงานไม่ครบวงจรในทุกรายละเอียดและทุกลักษณะการดำเนินงาน โดยสมาชิกสหกรณ์การเกษตรย่านตาขาว มีค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วมในธุรกิจธนกิจ ธุรกิจรวมกันซื้อ และกิจกรรมฝึกอบรมและส่งเสริมอาชีพ = 2.7 2.6 และ 2.6 ตามลำดับ ในขณะที่สมาชิกสหกรณ์การเกษตรเมืองตรัง มีค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วม = 2.4 2.2 และ 2.0 ตามลำดับ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญยิ่งทางสถิติ ($p \leq .01$) จึงสรุปได้ว่าการดำเนินงานของสหกรณ์จะประสบผลสำเร็จมากน้อยแค่ไหนขึ้นอยู่กับระดับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกเป็นสำคัญ

1.3.3 การร่วมรับประโยชน์ของสมาชิกในการดำเนินงานของสหกรณ์

ทั้งสองสหกรณ์ได้ค่าเฉลี่ยรวมการมีส่วนร่วมรับประโยชน์จากการเข้าร่วมเป็นสมาชิกสหกรณ์เท่ากัน คือ $\bar{X} = 2.6$ ส่วนค่าเฉลี่ยรวมการมีส่วนร่วมรับประโยชน์จากธุรกิจ ธนกิจ สมาชิกสหกรณ์การเกษตรย่านตาขาวได้รับประโยชน์ในระดับน้อยกว่าสมาชิกสหกรณ์การเกษตรเมืองตรัง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p \leq .01$) ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าสมาชิกสหกรณ์การเกษตรเมืองตรังมีระยะเวลาการเป็นสมาชิกที่ยาวนานกว่าและมีมูลค่าหุ้นในสหกรณ์ที่มากกว่า ทำให้สมาชิกได้รับประโยชน์จากธุรกิจธนกิจมากกว่า เช่นเดียวกับค่าเฉลี่ยรวมการมีส่วนร่วมรับประโยชน์จากรวมกันชื่อนั้นสมาชิกสหกรณ์การเกษตรย่านตาขาวได้รับประโยชน์ในระดับน้อยกว่าสมาชิกสหกรณ์การเกษตรเมืองตรัง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะสมาชิกสหกรณ์การเกษตรเมืองตรังมีอาชีพรองทางการเกษตรที่หลากหลายกว่า ทำให้ต้องใช้วัสดุ อุปกรณ์ และเครื่องจักรทางการเกษตรในปริมาณที่มากตามมา ทำให้สหกรณ์การเกษตรเมืองตรังมีการจำหน่ายวัสดุการเกษตร เครื่องจักรในธุรกิจรวมกันชื่อนี้มีมูลค่ามากกว่า สหกรณ์การเกษตรย่านตาขาว แต่แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ในส่วนของกิจกรรมฝึกอบรมและส่งเสริมอาชีพกลับพบว่าสมาชิกสหกรณ์การเกษตรย่านตาขาวได้รับประโยชน์ในธุรกิจนี้มากกว่าสมาชิกสหกรณ์การเกษตรเมืองตรัง เป็นการชี้ให้เห็นว่าถึงแม้สมาชิกสหกรณ์การเกษตรเมืองตรังจะได้รับประโยชน์จากธุรกิจธนกิจ และธุรกิจรวมกันชื่อนี้มากกว่าสมาชิกสหกรณ์การเกษตรย่านตาขาว กระนั้นก็ยังไม่สามารถดำเนินงานในธุรกิจได้ครบวงจร ดังนั้นการที่สหกรณ์การเกษตรเมืองตรังจะดำเนินธุรกิจให้ครบวงจรได้ ควรต้องเน้นและให้ความสนใจในการจัดกิจกรรมฝึกอบรมและส่งเสริมอาชีพให้มากขึ้นและควรฝึกอบรมตามความต้องการของสมาชิกหรือกลุ่มสมาชิกอย่างแท้จริง ทั้งนี้ควรใส่ใจในการรวมกลุ่มของสมาชิกเพื่อการประกอบอาชีพเสริม โดยมีการสนับสนุนด้านความรู้ วัสดุ อุปกรณ์ และวางแผนการตลาดให้เป็นรูปแบบและครบวงจร เพื่อให้กลุ่มสมาชิกจะได้รับประโยชน์จากกิจกรรมนี้เพิ่มขึ้น อันจะทำให้กลุ่มสมาชิกเข้มแข็งขึ้น มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกันได้มากขึ้น นำไปสู่การรวมกลุ่มช่วยเหลือกันในการดำเนินธุรกิจรวมกันขายและธุรกิจบริการได้

1.3.4 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยกายภาพและเศรษฐกิจสังคม กับการมีส่วนร่วมของสมาชิกในแต่ละลักษณะการดำเนินงานของสหกรณ์

พบว่าตัวแปรกายภาพและเศรษฐกิจสังคม คือ จำนวนเงินฝากและมูลค่าหุ้น ระยะเวลาการเป็นสมาชิก และอายุของสมาชิก มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p \leq .01$) กับการมีส่วนร่วมของสมาชิกสหกรณ์การเกษตรย่านตาขาว ในกิจกรรมฝึกอบรมและส่งเสริมอาชีพ ธุรกิจธนกิจ ธุรกิจรวมกันขาย ตามลำดับ ส่วนสมาชิกสหกรณ์การเกษตรเมืองตรัง ตัวแปร ระยะทางจากบ้านถึงสหกรณ์ รายได้สุทธิจากการทำการเกษตร จำนวนเงินฝากและมูลค่าหุ้น ระยะเวลาการเป็นสมาชิก และอายุของสมาชิก มีความสัมพันธ์อย่างมีนัย

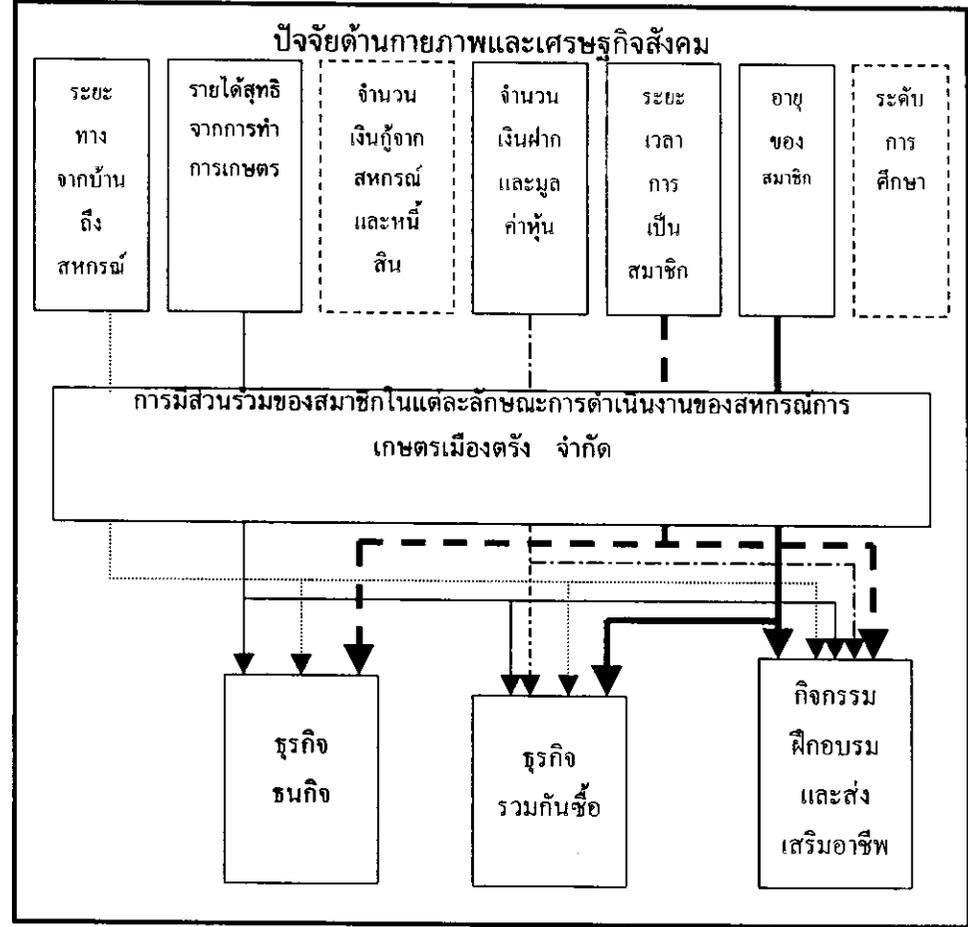
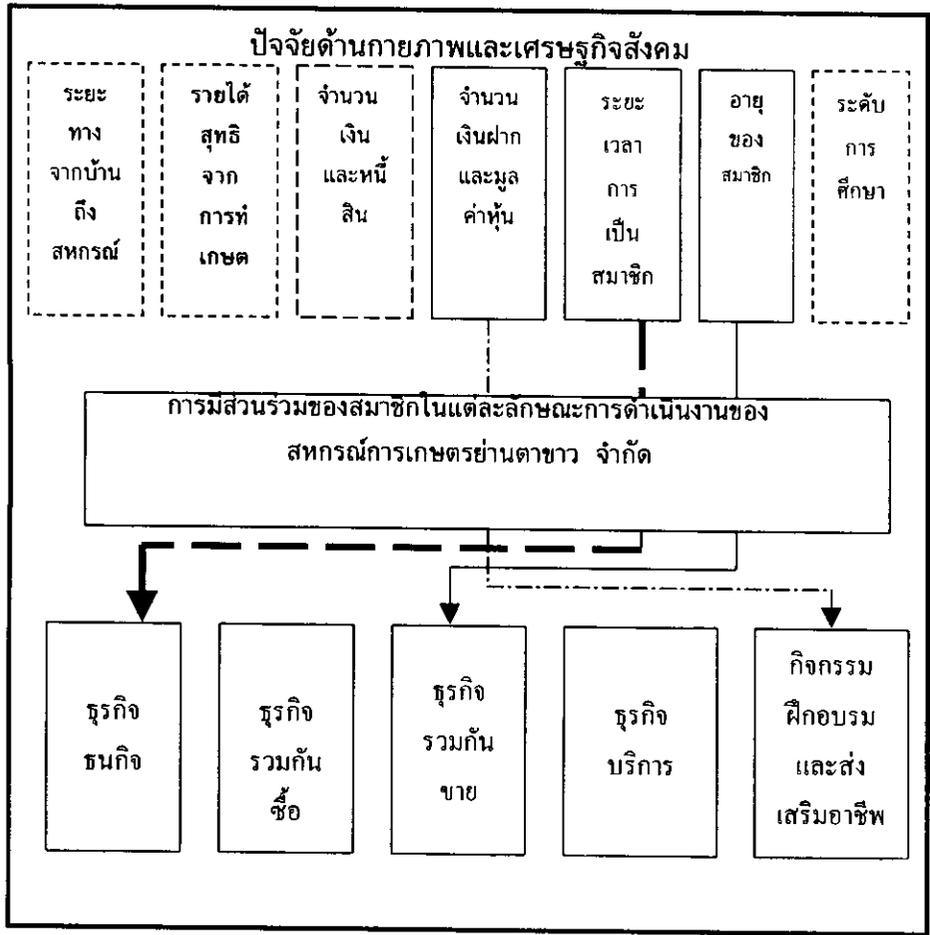
สำคัญยิ่งทางสถิติ ($p \leq .001$) กับการมีส่วนร่วมในทุกธุรกิจการดำเนินงานของสหกรณ์ โดยสามารถสรุปความสัมพันธ์ได้ดังภาพประกอบ 9

1.3.5 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยกายภาพและเศรษฐกิจสังคม กับการร่วมรับประโยชน์ในแต่ละลักษณะการดำเนินงานของสหกรณ์

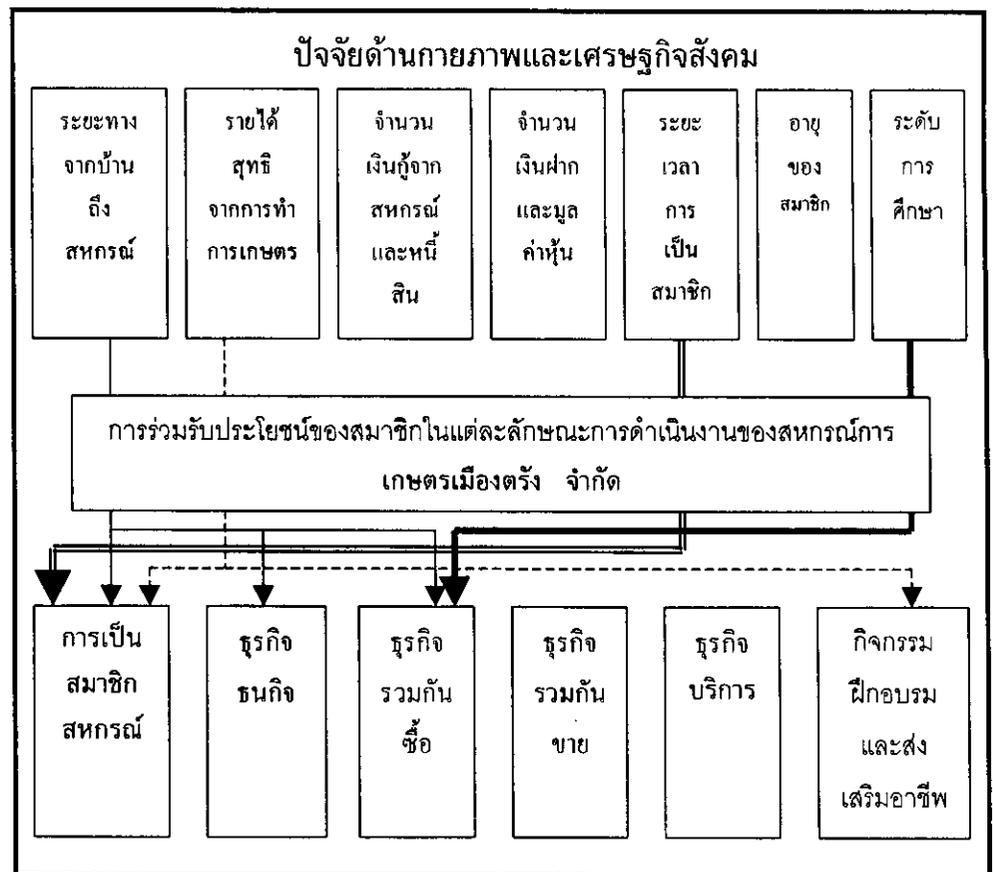
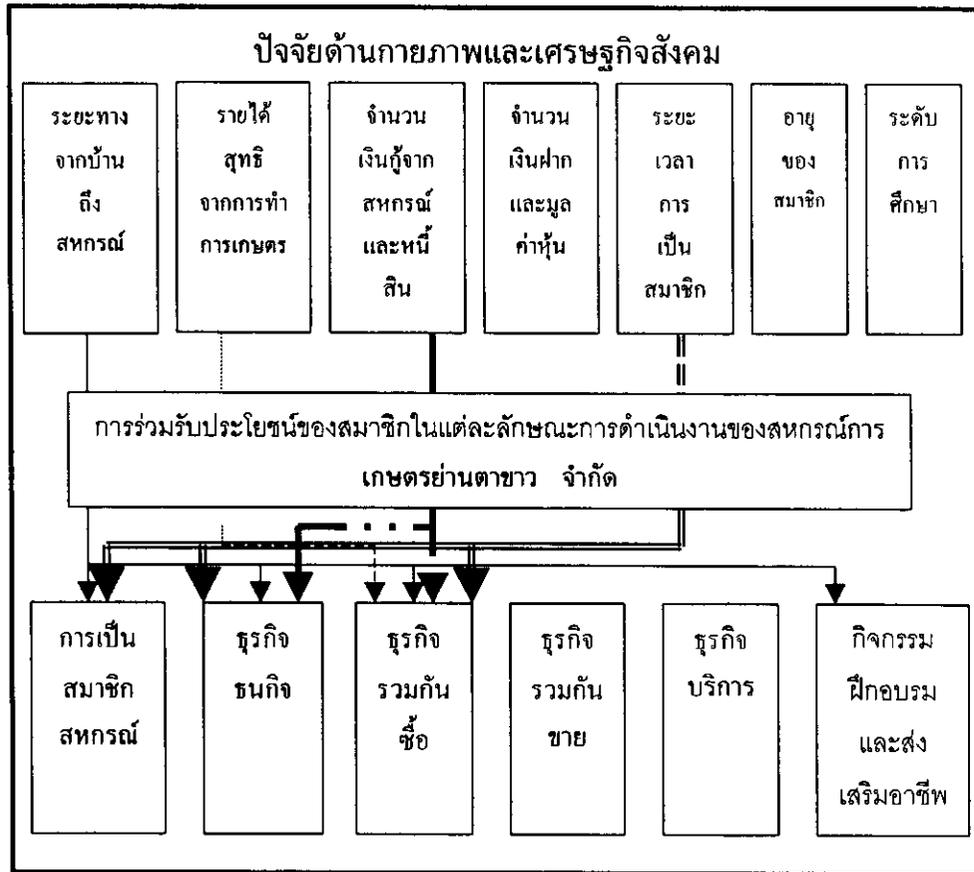
พบตัวแปรกายภาพและเศรษฐกิจสังคม ได้แก่ ระยะทางจากบ้านถึงสหกรณ์ รายได้สุทธิจากการทำการเกษตร จำนวนเงินกู้จากสหกรณ์และหนี้สิน มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญยิ่งทางสถิติ ($p \leq .01$) กับการร่วมรับประโยชน์ของสมาชิกสหกรณ์การเกษตรย่านตาขาว และระยะเวลาการเป็นสมาชิก มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญยิ่งทางสถิติ ($p \leq .001$) กับการร่วมรับประโยชน์ในแต่ละลักษณะการดำเนินงานของสหกรณ์ ส่วนสมาชิกสหกรณ์การเกษตรเมืองตรัง มีตัวแปร คือ ระยะทางจากบ้านถึงสหกรณ์ รายได้สุทธิจากการทำการเกษตร ระยะเวลาการเป็นสมาชิก และระดับการศึกษา มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญยิ่งทางสถิติ ($p \leq .01$) และ ($p \leq .001$) กับการร่วมรับประโยชน์ในแต่ละลักษณะการดำเนินงานของสหกรณ์ โดยสามารถสรุปความสัมพันธ์ได้ดังภาพประกอบ 10

1.4 สรุปผลการศึกษาปัจจัยทางจิตวิทยาด้านความคิดเห็น และเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของสมาชิกที่มีต่อการดำเนินงานของสหกรณ์

สรุปค่าเฉลี่ยรวมความคิดเห็นของสมาชิกที่มีต่อการดำเนินงานของสหกรณ์พบว่าสมาชิกสหกรณ์การเกษตรย่านตาขาวมีระดับความคิดเห็นเห็นด้วยปานกลางค่อนข้างไปทางมากในทุกด้านโดยมีค่าเฉลี่ยรวม $\bar{X} = 3.1$ ส่วนสมาชิกสหกรณ์การเกษตรเมืองตรัง มีความคิดเห็นเห็นด้วยระดับปานกลางในทุกด้าน โดยมีค่าเฉลี่ยรวม $\bar{X} = 2.9$ และเมื่อศึกษาเปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยรวมระดับความคิดเห็นของสมาชิกทั้งสองสหกรณ์ พบว่าสมาชิกสหกรณ์การเกษตรย่านตาขาวให้ค่าเฉลี่ยความคิดเห็นสูงกว่าสมาชิกสหกรณ์การเกษตรเมืองตรังในความคิดเห็นการดำเนินงานธุรกิจธณกิจ ธุรกิจรวมกันซื้อ และกิจกรรมฝึกอบรมและส่งเสริมอาชีพ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญยิ่งทางสถิติ ($p \leq .01$) แต่สมาชิกสหกรณ์การเกษตรเมืองตรังให้ค่าเฉลี่ยความคิดเห็นสูงกว่าสมาชิกสหกรณ์การเกษตรย่านตาขาวในความคิดเห็นที่มีต่อหลักการและบทบาทการดำเนินงานของสหกรณ์ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญยิ่งทางสถิติ ($p \leq .01$)

ภาพประกอบ 9 สรุปความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยกายภาพและเศรษฐกิจสังคม กับการมีส่วนร่วมของสมาชิกในแต่ละลักษณะการดำเนินงานของสมาชิกสหกรณ์การเกษตรย่านตาขาว และสมาชิกสหกรณ์การเกษตรเมืองตรัง

ภาพประกอบ 10 สรุปความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านกายภาพและเศรษฐกิจสังคม กับการร่วมรับประโยชน์ของสมาชิกในแต่ละลักษณะการดำเนินงานของสมาชิกสหกรณ์การเกษตรย่านตาขาว และสมาชิกสหกรณ์การเกษตรเมืองตรัง

1.5 ปัญหาและข้อเสนอแนะของสมาชิกในการดำเนินงานสหกรณ์การเกษตร

1.5.1 สมาชิกสหกรณ์ได้ระบุปัญหาในการดำเนินงานของสหกรณ์ ดังนี้ (1) การส่งคืนเงินไม่ทันตามกำหนดหรือไม่สามารถส่งชำระเงินคืนได้ จะมีการปรับเงินเพิ่มจากร้อยละ 10 เป็นร้อยละ 13 ต่อปี ทำให้มีปัญหาในการส่งคืนเงินต้นและดอกเบี้ยเพิ่มขึ้น (2) การนำเงินไปใช้ผิดวัตถุประสงค์ (3) สหกรณ์ปล่อยเงินกู้ตามหลักทรัพย์ค้ำประกัน (4) ปัญหาระยะทางจากบ้านอยู่ไกลจากสหกรณ์ และสมาชิกคิดว่าสหกรณ์ยังไม่ได้มาตรฐานเมื่อเทียบกับธนาคาร ทำให้สมาชิกไม่ฝากเงินกับสหกรณ์ (5) ปัญหาในการการซื้อสินค้าจากสหกรณ์ คือ บ้านอยู่ไกลจากสหกรณ์ สมาชิกจึงซื้อสินค้าจากสหกรณ์เฉพาะสินค้าที่หาซื้อยาก หาซื้อไม่ได้ หรือเป็นสินค้าที่ขายถูกกว่าท้องตลาดเท่านั้น (6) ปัญหาในธุรกิจรวมกันขาย คือ สหกรณ์มีขั้นตอนที่ค่อนข้างยุ่งยาก สมาชิกต้องรอคิวในการขายยางพารา นอกจากนี้สหกรณ์มีการจัดมาตรฐานและยางพาราจะต้องมีคุณภาพเท่านั้นสหกรณ์จึงจะรับซื้อ ซึ่งแตกต่างกับพ่อค้าที่รับซื้ออย่างทุกประเภท และจุดรับซื้อของสหกรณ์มีน้อย อยู่ไกลจากแหล่งผลิต (7) ปัญหาในธุรกิจบริการ สหกรณ์ยังไม่สามารถบริการแก่สมาชิกได้อย่างทั่วถึงครอบคลุมพื้นที่ (8) สำหรับกิจกรรมฝึกอบรมและส่งเสริมอาชีพ ปัญหา คือ การอบรมและส่งเสริมอาชีพที่สหกรณ์จัดมักซ้ำกับหน่วยงานราชการอื่น ๆ ใช้เวลานานและไม่ได้ส่งเสริมอาชีพตามความต้องการของสมาชิก สมาชิกจึงขาดความสนใจและเข้าร่วมในกิจกรรมน้อย

1.5.2 ข้อเสนอแนะของสมาชิกในการดำเนินงานของสหกรณ์ คือ (1) สหกรณ์ควรเพิ่มระยะเวลาการส่งคืนเงินกู้ให้ยาวขึ้นยาว (2) ควรมีการประเมินราคาที่ดินที่ใช้เป็นหลักทรัพย์ในการขอกู้เงินตามสภาพปัจจุบันไม่ควรอิงราคาจากสำนักงานที่ดินจังหวัด (3) สหกรณ์ควรเพิ่มอัตราดอกเบี้ยเงินฝากและควรมีการประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่องให้สมาชิกนำเงินมาฝากกับสหกรณ์ (4) ในธุรกิจรวมกันซื้อ สมาชิกเสนอแนะให้สหกรณ์เปิดร้านค้าย่อยในหมู่บ้านเพื่ออำนวยความสะดวกแก่สมาชิก (5) ในธุรกิจรวมกันขาย สมาชิกอยากให้สหกรณ์เพิ่มจุดรับซื้อยางพาราให้ทั่วถึงและรับซื้อยางพาราคุณภาพต่ำ พร้อมทั้งรับซื้อสินค้าชนิดอื่นๆ ด้วย (6) ในธุรกิจบริการ สมาชิกเสนอแนะให้ขยายการบริการให้ทั่วถึง (7) สำหรับกิจกรรมฝึกอบรมและส่งเสริมอาชีพ สมาชิกได้เสนอแนะให้สหกรณ์จัดการส่งเสริมอาชีพเป็นกลุ่มในเรื่องที่สมาชิกสนใจจริงๆ โดยการประสานงานกับส่วนราชการต่างๆ เข้ามาช่วยในการฝึกอบรมและส่งเสริมอาชีพให้กับสมาชิกตามความต้องการของสมาชิกให้มากขึ้น

และสมาชิกระบุว่าหน้าที่สหกรณ์จะประสบความสำเร็จได้ สหกรณ์ต้องมีหลักการบริหารที่ดี ผู้บริหารและคณะกรรมการดำเนินการฯ ต้องมีความรู้ความสามารถ ชยัน ซื่อสัตย์ มีความรับผิดชอบ เข้าใจหลักการทำงาน เคารพกฎระเบียบ และสมาชิกทุกคนต้องมีส่วนร่วม มีการรวมกลุ่มกันทำงาน เป็นต้น ส่วนสหกรณ์ที่ไม่ประสบความสำเร็จนั้นสมาชิกระบุว่า เพราะการไม่ลงรอยกันของคณะกรรมการดำเนินการฯ มีเจ้าหน้าที่ไม่เพียงพอ สมาชิกขาด

ความร่วมมือ การทำตามนโยบายของภาครัฐมากเกินไป และการขาดความเชื่อมั่นของสมาชิกต่อสหกรณ์ เป็นต้น

2. ข้อเสนอแนะ

2.1 ข้อเสนอแนะจากผลการศึกษา

2.1.1 สหกรณ์ควรมีการตรวจสอบคุณสมบัติของผู้ที่จะสมัครเป็นสมาชิกสหกรณ์ให้เข้มงวดขึ้น เพื่อจะได้สมาชิกที่มีคุณสมบัติถูกต้องตามข้อบังคับ โดยกีดกันผู้ที่สมัครเป็นสมาชิกเพียงมุ่งหวังผลประโยชน์ในการกู้เงินดอกเบี้ยต่ำเพียงอย่างเดียว อันจะทำให้การดำเนินงานของสหกรณ์ไม่บรรลุผลตามอุดมการณ์และหลักการสหกรณ์

2.1.2 สหกรณ์ควรมีการให้ความรู้และสร้างความเข้าใจแก่สมาชิกเกี่ยวกับอุดมการณ์ หลักการของสหกรณ์ให้มากกว่าที่เป็นอยู่ ให้สมาชิกมีความเข้าใจและความรับผิดชอบในบทบาทหน้าที่ที่ตนพึงปฏิบัติในฐานะสมาชิกของสหกรณ์ รวมทั้งให้เกิดความรู้สึกว่าตนเป็นเจ้าของและเป็นส่วนหนึ่งของสหกรณ์ สมาชิกจึงจะเกิดความร่วมมือร่วมใจในการที่จะเข้ามามีส่วนร่วมดำเนินงานกับสหกรณ์อย่างเต็มที่ ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่สุดที่จะทำให้สหกรณ์ดำเนินงานประสบผลสำเร็จและมีความเข้มแข็งขึ้นได้

2.1.3 ตามข้อบังคับของสหกรณ์การเกษตร กำหนดให้สมาชิกทุกคนต้องเข้าสังกัดกลุ่มสมาชิก โดยมีการเลือกตั้งประธานกลุ่มเป็นตัวแทนในการติดต่อระหว่างสหกรณ์กับสมาชิก ดังนั้นสหกรณ์จึงควรเป็นแกนกลางในการจัดให้แต่ละกลุ่มสมาชิกมีการติดต่อประสานงานเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน และสรุปผลความคิดเห็นของกลุ่มนำเข้าสู่ที่ประชุมใหญ่ อันเป็นแนวทางหนึ่งในการเพิ่มการมีส่วนร่วมของสมาชิกทำให้สหกรณ์สามารถบริหารงานตามความต้องการของสมาชิกได้ นอกจากนี้สหกรณ์อาจจูงใจให้กลุ่มสมาชิกมีการแข่งขันกันในการแข่งสร้างสรรค์ มีการประกวดและให้รางวัลแก่กลุ่มสมาชิกที่มีผลงานดีเด่น ซึ่งน่าจะเป็นอีกแนวทางหนึ่งที่ช่วยส่งเสริมให้สมาชิกเข้าใจและตระหนักถึงความรับผิดชอบของตนเองที่มีต่อกลุ่มและต่อสหกรณ์ และควรให้ความสำคัญแก่กลุ่มสมาชิกให้มากขึ้น โดยการสนับสนุนประธานกลุ่มให้มีความสามารถในการเป็นตัวแทนกลุ่มนำเสนอความต้องการในการส่งเสริมอาชีพ และความต้องการอื่นๆของกลุ่มต่อสหกรณ์

2.1.4 จากการศึกษาพบว่า สมาชิกมีส่วนร่วมในกิจกรรมฝึกอบรมและส่งเสริมอาชีพอยู่ในระดับน้อย ดังนั้นสหกรณ์การเกษตรควรให้ความสำคัญกับการจัดฝึกอบรมและส่งเสริมอาชีพให้กับสมาชิก ทั้งนี้ในการจัดฝึกอบรมและส่งเสริมอาชีพควรมีการศึกษาหาความต้องการ (need assessment) ก่อนการฝึกอบรมตามกลุ่มอาชีพ โดยสหกรณ์ทำหน้าที่เป็นผู้ประสานงานกับหน่วยราชการที่มีหน้าที่ในการแนะนำส่งเสริมอาชีพแก่เกษตรกรให้ดำเนินการฝึกอบรมตามความต้องการของกลุ่มอาชีพนั้นๆ เพื่อสมาชิกจะได้เข้ามามีส่วนร่วมในการนำความรู้ไปปรับปรุงในการประกอบอาชีพตามความถนัดของตน เป็นการสร้าง

รายได้ให้ครอบครัว ในขณะที่เดียวกันสหกรณ์ควรเป็นแกนนำในการกระตุ้นให้กลุ่มสมาชิกเข้ามีส่วนร่วมในการผลิตสินค้าร่วมกันตามกลุ่มอาชีพที่ได้รับการส่งเสริมเพื่อสมาชิกจะได้มีส่วนร่วมในการทำธุรกิจและร่วมกิจกรรมกับสหกรณ์มากขึ้น อันเป็นแนวทางสำคัญที่จะทำให้สหกรณ์สามารถดำเนินงานได้อย่างต่อเนื่องครบวงจร

2.1.5 จากการศึกษาพบว่า สมาชิกสหกรณ์การเกษตรเมืองตรังได้รับประโยชน์จากธุรกิจธนกิจและธุรกิจรวมกันซื้อ มากกว่าสมาชิกสหกรณ์การเกษตรย่านตาขาวซึ่งมีการดำเนินงานครบวงจร แต่ได้รับประโยชน์จากกิจกรรมฝึกอบรมและส่งเสริมอาชีพน้อยกว่า ดังนั้นการที่สหกรณ์การเกษตรเมืองตรังจะดำเนินการครบวงจรได้ควรต้องเน้นและให้ความสนใจในการจัดกิจกรรมฝึกอบรมและส่งเสริมอาชีพให้มากขึ้นและควรฝึกอบรมตามความต้องการของสมาชิกหรือกลุ่มสมาชิกอย่างแท้จริง ทั้งนี้ควรใส่ใจในการรวมกลุ่มของสมาชิกเพื่อการประกอบอาชีพเสริม โดยมีการสนับสนุนด้านความรู้ วัตถุดิบ และวางแผนการตลาดให้เป็นรูปแบบและครบวงจร เพื่อให้กลุ่มสมาชิกจะได้รับประโยชน์จากกิจกรรมนี้เพิ่มขึ้น อันจะทำให้กลุ่มสมาชิกเข้มแข็งขึ้น มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกันได้มากขึ้น นำไปสู่การรวมกลุ่มช่วยเหลือกันในการดำเนินธุรกิจรวมกันขายและธุรกิจบริการกับสหกรณ์ได้ครบวงจร

2.1.6 ในการรวบรวมผลผลิตของสมาชิกในธุรกิจรวมกันขาย ของสหกรณ์การเกษตรย่านตาขาว สหกรณ์ควรเพิ่มจุดรับซื้ออย่างพาราให้ครอบคลุมพื้นที่และทั่วถึงมากขึ้น พร้อมทั้งมีการประชาสัมพันธ์ แนะนำส่งเสริมให้สมาชิกผลิตสินค้าให้มีคุณภาพและได้มาตรฐาน รวมทั้งประชาสัมพันธ์ถึงผลประโยชน์ที่สมาชิกจะได้รับจากการเข้าร่วมในธุรกิจรวมกันขาย เพื่อเป็นการจูงใจให้สมาชิกเข้าร่วมในธุรกิจนี้มากขึ้น อันจะนำไปสู่การรวมกลุ่มกันขายสินค้าเพื่อสร้างอำนาจการต่อรอง การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และการพึ่งตนเองได้ในที่สุด และเมื่อสมาชิกมีความเข้มแข็งก็จะทำให้ชุมชนท้องถิ่นนั้นมีความเข้มแข็งตามมา

2.2 ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

2.2.1 สำนักงานสหกรณ์จังหวัด สำนักงานสหกรณ์อำเภอ ควรมีบทบาทสำคัญในการเชื่อมประสานระหว่างสหกรณ์กับส่วนราชการและองค์กรอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องที่มีหน้าที่ในการส่งเสริมและพัฒนาอาชีพแก่เกษตรกร เพื่อขอความช่วยเหลือในการฝึกอบรมและส่งเสริมอาชีพตามความต้องการของกลุ่มเกษตรกร เนื่องจากสหกรณ์เองมีศักยภาพไม่เพียงพอในการจัดฝึกอบรมและส่งเสริมอาชีพเฉพาะด้านแก่สมาชิกได้อย่างทั่วถึงต่อเนื่อง

2.2.2 สหกรณ์ควรจะมีการติดตามผลการดำเนินงานของสมาชิก ในการนำเอาความรู้ที่ได้จากการฝึกอบรมและส่งเสริมอาชีพไปปรับปรุงใช้กับอาชีพที่มีอยู่ หรือทำเป็นอาชีพเสริม โดยคอยดูแลให้คำแนะนำเพิ่มเติมในเรื่องเหล่านั้นแก่สมาชิกอย่างต่อเนื่องและทั่วถึงไม่ควรปล่อยให้สมาชิกดำเนินการแต่เพียงลำพัง จะต้องคอยเป็นที่เลี้ยงแก่สมาชิกจนกว่าจะเห็นสมาชิกดำเนินการได้อย่างเป็นรูปธรรมชัดเจนจึงค่อยวางมือ

2.2.3 ในการเลือกตั้งคณะกรรมการดำเนินการฯของสหกรณ์ สหกรณ์ควรมีการประชาสัมพันธ์ให้ความรู้แก่สมาชิกถึงบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการดำเนินการฯ เพื่อให้สมาชิกได้พิจารณาใคร่ครวญเลือกบุคคลที่มีความรู้ความสามารถเข้าไปเป็นคณะกรรมการดำเนินการสหกรณ์ เพราะโดยส่วนใหญ่แล้วสมาชิกจะไม่รู้บทบาทหน้าที่ของบุคคลเหล่านี้ ทำให้สมาชิกส่วนใหญ่จะเลือกตามเพื่อนสมาชิกคนอื่น หรือเลือกคนที่มีอิทธิพลในพื้นที่หรือในกลุ่มนั้น ๆ เป็นตัวแทนทำให้เกิดผลเสียแก่สหกรณ์ได้

2.2.4 การดำเนินงานของสหกรณ์ยังขาดอิสระในการบริหารตนเองในบางเรื่อง เนื่องจากจะต้องขึ้นตรงกับหน่วยงานของรัฐ และการวางนโยบายแต่ละครั้งจะต้องอิงนโยบายรัฐเป็นหลัก เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงรัฐบาลนโยบายก็จะเปลี่ยนแปลงตาม ทำให้การพัฒนาสหกรณ์ขาดความต่อเนื่อง และไม่สอดคล้องกับความต้องการของแต่ละท้องถิ่น การปล่อยให้สหกรณ์ควบคุมดูแลตัวเอง และหน่วยงานรัฐคอยดูแลอยู่ห่าง ๆ น่าจะเป็นวิธีการที่ดีที่สุดที่จะทำให้การดำเนินงานสหกรณ์มีความเป็นอิสระขึ้น

2.2.5 สหกรณ์ควรจะหาวิธีการหรือยุทธวิธีในการเปลี่ยนแนวคิดของสมาชิกที่คิดว่า สหกรณ์เป็นองค์กรที่จะรักษาผลประโยชน์ให้รัฐ และมองสหกรณ์เป็นเสมือนหน่วยงานสงเคราะห์ของรัฐบาลซึ่งมีหน้าที่ต้องให้ความช่วยเหลือในเรื่องเงินกู้ดอกเบี้ยต่ำให้แก่สมาชิกตามที่ต้องการ

2.2.6 ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมรายละเอียดเกี่ยวกับกลุ่มสมาชิก บทบาทหน้าที่ ประธานกลุ่มและเลขานุการกลุ่ม การติดต่อประสานงานระหว่างสมาชิกกับกลุ่ม การประสานงานกันระหว่างกลุ่มสมาชิกกับสหกรณ์ และความเชื่อมโยงสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มสมาชิกแต่ละกลุ่มในท้องถิ่น เพราะกลุ่มสมาชิกจะเป็นส่วนสำคัญที่สุดในการดำเนินงานของสหกรณ์ให้ประสบความสำเร็จได้มากหรือน้อยต่างกัน